

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi

Yıl: 2017, Cilt: 18, Sayı: 2, Sayfa No: 165-184

DOI: 10.21565/ozelegitimdergisi.316362

ARAŞTIRMA

Gönderim Tarihi: 04.08.16

Kabul Tarihi: 20.03.17

Erken Görünüm: 29.05.17

İşbirliği İle Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Süreci: Durum Çalışması*

Sezgin Vuran **
Anadolu Üniversitesi

Güliden Bozkuş-Genç ***
Anadolu Üniversitesi

Sunagül Sani-Bozkurt ****
Anadolu Üniversitesi

Öz

Bu çalışmanın amacı Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı öğretmen adaylarının bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Hazırlanması ve Öğretimin bireyselleştirilmesi dersinde, işbirliği ile bireyselleştirilmiş Eğitim Programları (BEP) geliştirmeleri ve bir ekiple birlikte çalışma becerilerini kazanmaları sürecinin ve sonuçlarının betimlenmesidir. Çalışma nitel araştırma yöntemi olan durum çalışması olarak yürütülmüştür. Çalışmaya toplam 100 öğretmen aday ve üç öğretim elemanı katılmıştır. Çalışmada veriler; katılımcı gözlem, saha notları, öğretmen aday ödevleri, öğretmen aday günlükleri ve öğretim elemanı görüşleri kullanılarak toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analizi yapılarak analiz edilmiştir. Çalışmada uygulama sürecinde işbirliği ile öğretim ve öğrenme yaklaşımları benimsenmiştir. İşbirliği ile öğrenme yolu ile ekip üyelerinin BEP hazırlama becerilerin gelişmesinin yanı sıra BEP'in önemli gerekliliklerinden biri olan ekiple çalışma becerileri de gelişmiştir. Ayrıca dersin işbirliği ile öğretim yolu ile yürütülmesi öğretmen adaylarına işbirliği ile çalışmaya iyi bir model oluşturmuştur. Bu çalışma sonucunda öğretmen adayları hem bireysel hem grup olarak BEP hazırlama aşamalarını izleyerek özel gereksinimi olan bir öğrencinin gereksinimlerine uygun bir BEP hazırlamışlar ve öğretim uyarlamaları yapmışlardır. Ek olarak, işbirliği ile BEP hazırlama sürecinde öğretmen adaylarının birbirleriyle etkili bir iletişim kurdukları ve oldukça hevesli şekilde derse katıldıkları gözlenmiştir. Bu çalışmanın bulguları öğretmen adaylarının ileride yaşayabilecekleri zorluklarla baş etmeleri ve sürece hazırlanmaları için öğretmenlere yardımcı olacaktır.

Anahtar sözcükler: BEP geliştirme, işbirliğiyle öğretim yaklaşımı, işbirliğiyle öğrenme yaklaşımı, grup çalışması.

Önerilen Atıf Şekli

Vuran, S., Bozkuş-Genç, G., & Sani-Bozkurt, S. (2017). İşbirliği ile bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme süreci: Durum çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(2), 165-184.

*Bu çalışma Karadeniz Teknik Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü tarafından düzenlenen 22. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

***Sorumlu Yazar:* Prof. Dr., E-posta: svuran@anadolu.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0001-7658-1102>

***Arş. Gör., E-posta: guldenbozkus@anadolu.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0002-9444-7393>

****Arş. Gör. Dr., E-posta: ssbozkurt@anadolu.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0001-6648-9636>

İnsan hakları hareketleri ile normal gelişim gösteren bireyler kadar özel gereksinimi olan bireylerin de hakları ve gereksinimlerine verilen önem giderek artmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1975 yılında çıkarılan Tüm Engelli Çocukların Eğitimi Yasası (Education for All Handicapped Children Act, EHCA) ile özel gereksinimi olan bireylere uygun eğitim programları düzenlemek yasal bir zorunluluk hâline gelmiştir. Yasa 1990 yılında tekrar düzenlenmiş ve 2004 yılında "Individuals with Disabilities Education Act (IDEA)" şeklinde adlandırılmış ve son halini almıştır. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) bu yasanın en önemli temel yapı taşı olarak ifade edilmektedir (Gartin ve Murdick, 2005). Bu yasa ile özel gereksinimi olan bireylerin eğitim gereksinimlerini karşılamak üzere BEP hazırlama zorunluluğu yalnızca ABD'de değil, aynı zamanda diğer ülkelerin yasalarında da yer almaya başlamıştır.

Türkiye'de BEP geliştirme ve uygulama çalışmaları, 1997 yılında kabul edilen 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile zorunlu hale getirilmesiyle başlamıştır. Bu kararnamenin ardından 2000 yılında Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği yürürlüğe girmiş ve yönetmeliğin 62. maddesinde BEP, "Özel eğitim gerektiren birey için geliştirilen ve ailesi tarafından onaylanan; bireyin, ailenin, öğretmenin gereksinimleri doğrultusunda hazırlanan ve hedeflenen amaçlarda verilecek destek eğitim hizmetlerini içeren özel eğitim programıdır." şeklinde tanımlanmıştır. Türkiye'de ve çeşitli ülkelerde yapılan yasal düzenlemelerde özel eğitim hizmetlerinden yararlanması MEB tarafından uygun görülen bireye BEP hazırlanması ve bunun da bir ekip tarafından yapılması gerektiği belirlenmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2000). BEP'in bir ekip tarafından hazırlanması, ekip içinde yer alan uzmanların BEP hazırlama, özel gereksinimli bireyler, özellikleri ve eğitimleri konularında bilgi sahibi olmalarını gerektirmektedir.

Alanyazın incelendiğinde BEP'e ilişkin yapılan bazı araştırmalarda, BEP'in çok fazla kâğıt kalem işi gerektirdiği, bu haliyle de ekipte yer alan üyelerin çok fazla zamanını aldığı, bu durumun çoğu zaman BEP'e yönelik olumsuz tutumlar yaşanmasına neden olduğu yönünde bulgular yer almaktadır (Menlove, Hudson ve Suter, 2001; Tike-Bafra ve Kargın, 2009; Tod, Castle ve Blamires, 1996). Yapılan diğer bazı çalışmalarda, BEP uygulanan özel gereksinimi olan öğrencilerin BEP uygulanmayan özel gereksinimi olan öğrencilere göre daha fazla kazanımlar edindiği belirtilmektedir (Smith ve Simpson, 1989; Timuçin, 2000; Yıldızeli, 2000). Bu sonuçlara paralel olarak Çuhadar (2006), BEP hazırlamanın çocuğun gelişiminin takip edilmesine yardımcı olduğu ve sonraki öğretmene çocuğun durumuyla ilgili bilgi aktarılabildiği için öğretmenlerin BEP'in gerekliliğine ve kullanılmasına yönelik olumlu görüş bildirdiklerini ortaya koymuştur. Bu noktada öğretmenlerin, uygun BEP hazırlayabilmeleri için öğrencilerin özellikleri, ilgileri, tercihleri, gereksinimlerini tanıyabilme, var olan performans düzeyini belirleme, performansa dayalı uygun amaç belirleme ve bu amaçlar doğrultusunda uygun yöntem-teknikleri kullanabilme ve uygulamayı değerlendirme gibi yeterliklere sahip olmaları önemlidir. Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimi, üniversite bünyesinde eğitim fakültelerinde lisans düzeyinde sağlanmaktadır. Yükseköğretim düzeyindeki bu eğitim öğretmen adaylarını yukarıda sözü edilen özellikleri kazandırmalıdır.

Öğretme-öğrenme sürecinde öğrenci başarısını ve güdülenmesini artırmak, öğretimin etkililiğini ve kalıcılığını sağlamak amacıyla öğrencinin gereksinimleri ve beklentilerine uygun çeşitli öğretim yöntem ve teknikleri bulunmaktadır (Gearheart, Weishahn ve Gearheart, 1996, Gürgür, 2012). Son yıllarda öğrencinin öğrenme ortamında aktif olmasını sağlayarak, sınıfta başarı düzeyinin artmasına yardımcı olan tekniklerden biri de işbirliğiyle öğretimdir (collaborative teaching) (Gürgür, 2005; Mastropieri ve Scrugg, 2001). İşbirliğiyle öğretimde öğretmenlerin rol ve sorumlulukları arasında ders öncesinde öğrenci gereksinimlerine uygun dersin hedeflerini belirlemek ve içeriğini hazırlamak, dersin ulaşılabilir kaynaklarını ve araç-gereçlerini planlamak, sınıfın fiziksel düzenini sağlamak ve ders sonunda öğrencilerin nasıl değerlendirileceğine karar vermek yer almaktadır (Cook ve Friend, 1995; Friend ve Cook, 2003). Bu sorumlulukların yanı sıra derste işbirliği yapan öğretmenlerin planlama yapmak amacıyla öğretime yeterli zaman ayırmalarının önemli olduğu ifade edilmektedir (Cook ve Friend, 1995; Fennick, 2001; Fenstrom ve Goodnite, 2000). Öğretmenlerin işbirliği ile planlama yapmaları ne kadar önemli ise, geleceğin öğretmenleri olacak öğretmen adaylarının da BEP hazırlama becerilerinin geliştirilmesinde işbirliği ile öğrenmelerinin sağlanması iyi bir seçenek olabilir. İşbirliği ile öğrenme; gruplarda

birbirine ortaklık ilişkisi ile bağlı olan öğrencilerin hedeflerine ulaşmak için tüm kaynak ve çabalarını birleştirdikleri eğitsel bir düzenlemedir. En önemli özelliği, öğrencilerin ortak bir amaç için küçük gruplarla birbirinin öğrenmesine yardım ederek çalışmasıdır. Grup üyeleri ya birbirine öğretmek ya da her biri için bir bölümünü yaparak yardımlaşır. Gruptaki bir öğrencinin öğrenmesi gruptaki diğer öğrencilerin öğrenmesinden ya da harcadığı çabadan etkilenir. Bu nedenle gruptaki herkes birbirinin öğrenmesinden sorumludur ve birbirinin öğrenmesine özendirir. Grup çalışmasının ödüllendirilmesi ile grup üyeleri dolaylı olarak ödüllendirilmiş olur (Vuran, 2009).

Alanyazın incelendiğinde gerek işbirliğiyle öğretim gerek işbirliğiyle öğrenme kullanılarak yapılan birçok araştırmaya rastlanmaktadır. Dieker (2001), ilkökul kademesinde yapmış olduğu araştırmasında video kaydı, birlikte planlama toplantı kayıtları, öğrencilerle ve öğretmenlerle görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda işbirliği ile öğretim uygulamalarını betimlemeyi ve işbirliğiyle öğretim yapan ekiplerin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin öğretime başlamadan önce rollerini belirledikleri, eğitim programından beklentilerini ve öğrenci gereksinimleri ile bu gereksinimleri karşılamak için düşüncelerini paylaştıkları görülmüştür. Ayrıca öğretmenler öğrencilerle gerçekleştirdiği görüşmelerde öğrencilerin sınıflarında iki öğretmen olmasının hoşlarına gittiğini, iyi vakit geçirdiklerini ve etkinliklerle daha çok meşgul olduklarını belirtmişlerdir. Salend ve Johansson (1997)'nin yapmış oldukları araştırmada işbirliğiyle öğretim yaklaşımı uygulayan ortaokul kademesinde görev yapan iki öğretmenin deneyimlerinin ve görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada veri kaynağı olarak öğretmenlerin yaşantıları ile ilgili tuttukları günlükler ve yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre işbirliği ile öğretimin, öğretim sürecinin daha eğlenceli olmasını sağladığı ve öğretmenleri motive ettiği belirtilmiştir.

İşbirliği ile öğrenme araştırmalarının daha çok özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırılmasını sağlamak amacıyla okulöncesi, ilköğretim, orta öğretim seviyelerinde genel eğitim ortamlarında gerçekleştirildiği görülmektedir. Garcia-Valcárcel, Basilotta ve López Salamanca (2014) yapmış oldukları çalışmada ilkökul ve ortaokul kademesinde çalışan öğretmenlerin sınıf içi işbirliği ile öğrenme yöntemine ilişkin bilgi ve iletişim teknolojilerinin sınıf içi uygulamalara katkılarını araştırmışlardır. Bu çalışmada öğretmen görüşlerine dayalı içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi bulgularına göre öğretmenler bilgi ve iletişim teknolojilerinin öğrenciler ve öğretmenler arasındaki etkinlikleri işbirliği ile gerçekleştirmede çok önemli bir fırsat olduğunu belirtmişlerdir. Aynı zamanda öğretmenler işbirliği ile öğrenmenin; sosyal beceriler, problem çözme, özgüven, sorumluluk alma becerilerinde kendilerine olumlu yönde farkındalık oluşturduğunu ifade etmişlerdir.

Yükseköğretimde işbirliği ile öğrenme ve öğretim kullanılarak öğretmen adaylarına belli beceri ve davranışların kazandırıldığı çalışmalara rastlanmamıştır (Blackwell ve Rossetti, 2014). İşbirliği ile öğrenmenin özel eğitimde öğretmen adaylarına katkı sağlayabileceği beceri ve davranışlar şu şekilde sıralanabilir: (a) BEP hazırlanması ve uygulanması ile ilgili farkındalığının olması, (b) BEP hazırlama ve uygulama sürecini öğrenmeleri, (c) ekip içinde çalışma becerilerini kazanmaları, (d) süreçte karşılaşılabilecekleri güçlükleri saptamaları ve güçlükler ile baş etmeleri, (e) BEP hazırlama sürecinde deneyim kazanmaları ve (f) sürece yönelik olumlu tutum sergilemeleridir.

Türkiye’de özel eğitim öğretmen adayları hizmet öncesi eğitimlerinde “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları” ve “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Hazırlanması ve Öğretimin Bireyselleştirilmesi” derslerini almaktadırlar. Bu derslerle öğretmen adaylarının mesleklerini icra etmeye başladıklarında, çalıştıkları kurum ve kuruluşlarda BEP için ekip oluşturulması, ekipler arası koordinasyonun sağlanması ve işbirliğinin sağlanması, BEP’in hazırlanması ve uygulanması konularında liderlik rolünü üstlenebilecekleri düşünülmektedir. Bu gereksinim ve önem doğrultusunda çalışmanın amacı Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı öğretmen adaylarının Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Hazırlanması ve Öğretimin Bireyselleştirilmesi dersinde işbirliği ile BEP hazırlamaları ve bir ekip ile çalışma becerilerini kazanmaları bir başka deyişle “işbirliği ile öğretme ve öğrenme” uygulanmasında izlenen sürecin ve sonuçlarının betimlenmesidir. Bu temel amaç doğrultusunda a) Öğretmen adaylarının işbirliği ile BEP hazırlama sürecine ilişkin günlüklerindeki izlenimleri nelerdir? b) Öğretmen adaylarının işbirliği ile yürüttükleri grup toplantılarında yaptıkları çalışmalar nelerdir? c) BEP hazırlama

sürecine ilişkin öğretmen adaylarının hazırlamış oldukları programın niteliği nedir? d) Öğretim elemanlarının işbirliği ile BEP hazırlama sürecine ilişkin tutulan saha notlarındaki izlenimleri nelerdir? sorularına yanıt aranmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada; bir durumu, uygulamayı derinlemesine incelemek ve var olan sorunları sistematik olarak ortaya koyup, sorunların çözümüne yönelik öneriler sunmak amaçları için önerilen bir nitel araştırma yöntemi olan “durum çalışması” kullanılmıştır. Bu tür araştırmalarda var olan duruma ilişkin bilgilerin detaylı bir şekilde ortaya konarak, elde edilen niteliksel bilgilerin uygulama ortamları ile sonraki araştırmalara yol göstermesi hedeflenmektedir (Fidel, 1984; Hesse-Biber ve Leavy, 2011; Neale, Thapa ve Boyce, 2006; Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Bu araştırma da veri toplama amacı ile durumu anlamak, genel durumun ayrıntılarını netleştirebilmek ve daha geniş bir bakış açısı elde ederek, durumu derinlemesine kavramak amacıyla gözlemler, saha notları, öğretmen adayı günlükleri, öğretmen adayı ödevleri ve öğretmen adayı grup toplantı raporları gibi çeşitli yollarla veri toplanmıştır.

Dersin öğretim elemanları ve öğretmen adayı katılımcılarla dersler ve toplantılar gerçekleştirilerek süreç organize edilmiş ve sürece ilişkin kararlar alınmıştır. Elde edilen veriler, analiz edilmiş sorunlar ve iyi giden durumlar ortaya konmuş ve bir sonraki dersin yürütülmesine ilişkin planlamalar yapılmıştır. Bu süreçte, öğretmen adaylarının ödev kontrolü, saha notlarının analizi, öğretmen adayı günlüklerinin okunması, yansıtma ve planlama toplantısı raporlarının incelenmesi, süreci gözden geçirme ve değerlendirme çalışmaları yürütülmüştür. Bu sonuçlar ve planlamalar dersler ve toplantılar yoluyla paydaşlarla paylaşılmıştır. Veriler sürekli gözden geçirilerek hedefe ulaşmada izlenen yol iyileştirilmiştir. Bu çalışmada hedef işbirliği ile öğretim yapılarak ve işbirliğine dayalı öğrenme sağlanarak öğretmen adaylarının BEP hazırlamasını sağlamaktır.

Katılımcılar

Bu çalışmanın katılımcıları; Özel Eğitim Bölümü Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı 3. Sınıfta “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Hazırlanması ve Öğretimin Bireyselleştirilmesi” dersini alan öğretmen adayları ve bu dersi yürüten iki araştırma görevlisi ve öğretim üyesinden oluşmaktadır. Derse iki grupta 100 (44+56) öğretmen adayı devam etmiştir. Dersi her iki grupta aynı öğretim elemanları yürütmüştür.

Öğretmen adayları. Çalışma grubunda yer alan öğretmen adayları önkoşul olarak 4. Yarıyıda “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları” dersini almışlardır. Ön koşul dersin içeriği BEP’in tarihsel gelişimi, tanımı, öğeleri, özel gereksinimleri olan çocukların değerlendirilmesi, performanslarının belirlenmesi ve yazılması, performansa dayalı davranışsal amaç belirlenmesi ve yazılması, ilerlemelerin ve gelişimin kaydedilmesi, BEP ekibi oluşturma ve ekibin sorumlulukları, BEP örnekleri, BEP’in değerlendirilmesi ve izlenmesinden oluşmaktadır. Dersin yürütülmesi sırasında öğretmen adayı gruplarından biri 5-6 kişilik 9 gruba, diğeri ise 5-6 kişilik 11 gruba ayrılmışlardır. Her grup kendi içinde grubun görüşlerini dile getirmek üzere bir grup lideri seçmiştir. Grup liderleri grup arkadaşlarının bireysel sorumluluklarını takip etmiş, aynı zamanda grup içinde yaşanan sorunları ya da önerileri dersi yürüten öğretim elemanlarıyla paylaşmışlardır. Her grupta çalışan öğretmen adayları bir öğrenciyle ilgili BEP ve öğretim uyarlamaları hazırlamışlardır.

Öğretim elemanları. Dersi yürüten öğretim elemanları (bir öğretim üyesi ve iki araştırma görevlisi) aynı zamanda eylem döngüsünü yürütmüşlerdir. Öğretim üyesi Özel Eğitim Bölümü Zihin Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı’nda BEP ile ilgili dersleri yaklaşık 25 yıldır okutmaktadır. Bunun yanı sıra görev yaptığı üniversitede “Nitel Araştırma Yöntemleri” ve “Eylem Araştırmaları” derslerini de yürütmektedir. “Topluma Hizmet Uygulamalarının İlköğretim Düzeyinde Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının Geliştirilmesine Katkıları” başlıklı çalışmaya danışmanlık yapmış ve bu çalışma 2010 yılında Yahya Özsoy Toplum Hizmetleri ödülüne layık görülmüştür. Araştırma görevlileri ise Özel Eğitim Bölümü Zihin Engelliler Öğretmenliği Programında doktora

tez aşamasındadırlar. Önceki dönem BEP dersine yardımcı öğretim elemanı olarak katılmışlardır. Aynı zamanda nitel araştırma yöntemleri dersini almış ve nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı projelerde görev almışlardır.

Ortam

“Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları ve Öğretimin Bireyselleştirilmesi” dersinde iki ayrı şube bulunmaktadır. A grubunun bulunduğu sınıf toplam 44 kişidir. B grubunun bulunduğu sınıf toplam 56 kişidir. Sınıflarda tek kişilik sandalyeler ve hareket ettirilebilir masalar, öğretmen adayı ve öğretim elamanı bilgisayarları, projeksiyon, yazı tahtası, yer almaktadır. Ders sırasında masalar her gruptaki öğretmen adaylarının birbirlerini görebilecekleri şekilde grup düzenindedir. Bir sınıfta 9 ayrı grup, diğer sınıfta 11 ayrı grup oluşturulmuştur. Ders haftada bir gün iki saat olarak gerçekleştirilmiştir. A ve B şubelerinin ders zamanları haftanın farklı günlerindedir.

Uygulama Süreci

BEP Hazırlama ve Öğretimin Bireyselleştirilmesi dersi 2012-2013 bahar dönemi dersidir. Öğretim elemanları ders başlamadan önce derse ilişkin planlama yapmışlardır. Bu planlamada ön-koşul dersin ders notları dikkate alınarak, farklı özel gereksinimli çocuklara ait kaba performans düzeyi bilgileri, eylem araştırması süreci işe koşularak dersin nasıl yürütüleceği, grup büyüklükleri ve dersin ilk beş haftası ön planlaması yer almıştır. Diğer haftalar için ise öğretmen adayı gruplarının ders dışı çalışmaları ve sordukları sorulardan hız alarak kimi zaman tüm sınıfa kimi zaman tek tek gruplara danışmanlık yapılması bir diğer deyişle öğretmen adaylarının sorularının yanıtlanması, hazırladıkları BEP’lerin iyileştirilmesi ve süreçte ne tür verilerin toplanacağı planlanmıştır. Aşağıdaki Tablo 1’de derste 14 hafta boyunca gerçekleştirilen etkinlikler yer almaktadır.

Tablo 1

BEP Hazırlama ve Öğretimin Bireyselleştirilmesi Dersi Bahar Dönemi Ders Etkinlikleri

Hafta	Ders Etkinlikleri
1	<ul style="list-style-type: none"> Dersin işlenişi ile ilgili açıklamalar yapıldı. Bu ders kapsamında en iyi ödevin ödül olarak Ulusal Özel Eğitim Kongresi’nde paylaşılacağı bilgisi verildi. Öğretmen adaylarından beşer kişilik gruplar oluşturmaları istendi. Bir önceki dönem almış oldukları ön koşul niteliğinde olan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Geliştirilmesi dersinin notlarının gözden geçirilmesi gerektiği belirtildi.
2	<ul style="list-style-type: none"> Önkoşul olan “Bireyselleştirilmiş Eğitim Planlarının Geliştirilmesi” dersinin teorik bilgilerini hatırlatmak amacıyla Öğretmen adaylarına çoktan seçmeli 55 sorudan oluşan bir test yapıldı. Öğretmen adayları kendi istekleri doğrultusunda beşer kişilik gruplar oluşturdular. Her grubun kendi içinde bir grup lideri ve sözcüsünü seçmesi istendi. Grup liderlerin ve sözcülerin iletişim bilgileri alındı.
3	<ul style="list-style-type: none"> Her grubun kendi içinde 1. haftada belirtilen dersin işlenişi ile ilgili sorumlulukların paylaşılması istendi. BEP geliştirme sürecinin ilk aşamasında dersten sorumlu öğretim üyesi ve iki araştırma görevlisi tarafından farklı yaş grubunda, farklı tanıları olan özel gereksinimi olan öğrencilerin özellikleri doğrultusunda hipotetik olarak 12 adet genel kaba performans düzeyi hazırlandı. Hazırlanan hipotetik performans düzeyleri grup liderleri tarafından kura yoluyla çekildi. Belirlenen öğrenci özellikleri ve performanslarına ilişkin grup üyeleri arasında rol ve sorumlulukların paylaşılması istendi.
4	<ul style="list-style-type: none"> Belirlenen öğrenci özellikleri ve performanslarına ilişkin grup üyeleri arasında rol ve sorumluluklar paylaşılıp paylaşılmadığı sorgulandı. Öğretmen adaylarının paylaşmış oldukları sorumluluklardan hoşnut olup olmadıkları sorgulandı. Öğretim üyesi ve araştırma görevlileri tarafından öğretmen adaylarının tarama yapmaları amacıyla örnek envanterler, resmi siteler ve programlara ilişkin yönlendirmeler yapıldı. Öğretim üyesi ve araştırma görevlileri tarafından taramalara ilişkin dönütler verildi. Grup üyeleri sorumlu oldukları görevlerle ilgili aile görüşme formu için tarama yapmaları istendi. Tarama sonuçlarını dikkate alarak öğretmen adaylarından kendi öğrenci ve ailelerini göz önünde bulundurup görüşme soruları hazırlamaları istendi.

Tablo 1 (Devam)

Hafta	Ders Etkinlikleri
5	<ul style="list-style-type: none"> • Dersten sorumlu öğretim üyesi tarafından öğretmen adaylarına aile görüşme formu örneği gösterildi ve görüşme sorularının hazırlanmasına yönelik öğretim üyesi tarafından eğitim verildi. • Öğretim üyesi ve araştırma görevlileri tarafından bütün gruplara sırasıyla görüşme sorularının uygunluğuna ilişkin anında dönüt verildi. • Öğretmen adaylarından bu dönütleri dikkate alarak görüşme sorularını yeniden gözden geçirmeleri istendi. • Grupların kendi içinde aile ve görüşmecisi rolü üstlenmesi ve görüşme kurallarına dikkat ederek bir görüşme yapmaları istendi.
6	<ul style="list-style-type: none"> • Hazırlanan dönütler dikkate alınarak aile görüşme formunun düzenlenip düzenlenmediği sorgulandı. • Grupların hazırlamış oldukları aile görüşme formları ve formlarında yer alan soruları sınıftaki diğer gruplarla paylaşmaları istendi. • Grup sözcüsü tarafından görüşme sorularının sonuçları diğer gruplarla paylaşıldı. • Grup üyelerinden sorumlu oldukları görevlerle ilgili öğretmen görüşme formu için tarama yapmaları istendi. • Tarama sonuçlarına dikkate alarak öğretmen adayları tarafından kendi öğrenci ve öğretmenlerini göz önünde bulundurup öğretmen görüşme soruları hazırlamaları istendi.
7	<ul style="list-style-type: none"> • Dersten sorumlu öğretim üyesi tarafından öğretmen adaylarına öğretmen görüşme formu örneği gösterildi ve görüşme sorularının hazırlanmasına yönelik eğitim verildi. • Öğretim üyesi ve araştırma görevlileri tarafından bütün gruplara sırasıyla öğretmen görüşme sorularının uygunluğuna ilişkin anında dönüt verildi. • Öğretmen adaylarından bu dönütleri dikkate alarak görüşme sorularını yeniden gözden geçirmeleri istendi. • Grupların kendi içinde öğretmen ve görüşmecisi rolü üstlenmesi ve görüşme kurallarına dikkat ederek bir görüşme yapmaları istendi.
8	<ul style="list-style-type: none"> • “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Hazırlanması ve Öğretimin Bireyselleştirilmesi” dersinin 1. Ara sınavı yapıldı.
9	<ul style="list-style-type: none"> • Hazırlanan dönütler dikkate alınarak öğretmen görüşme formunun düzenlenip düzenlenmediği sorgulandı. • Grupların hazırlamış oldukları öğretmen görüşme formları ve formlarında yer alan soruları sınıftaki diğer gruplarla paylaşmaları istendi. • Grupların hazırlamış oldukları öğretmen görüşme formları ve soruları grup sözcüsü tarafından sınıfta diğer grup üyeleri ile paylaşıldı. • Öğretim üyesi ve araştırma görevlileri tarafından bütün gruplara görüşme sorularının uygunluğuna ilişkin anında dönüt verildi. • Öğretmen adayları tarafından dönütler dikkate alınarak görüşme soruları yeniden gözden geçirildi. • Grup üyelerinin sorumlu oldukları görevlerle ilgili öğrenci gelişim alanlarını değerlendirmek amacıyla kaba değerlendirme formu için tarama yapmaları istendi.
10	<ul style="list-style-type: none"> • Grup üyeleri tarafından sorumlu oldukları görevlerle ilgili öğrenci gelişim alanlarını değerlendirmek amacıyla kaba değerlendirme formu için tarama yapıldı. • Dersten sorumlu öğretim üyesi tarafından öğretmen adaylarına kaba değerlendirme formu örneği gösterildi ve kaba değerlendirme formu hazırlanmasına yönelik eğitim verildi. • Öğretim üyesi ve araştırma görevlileri tarafından bütün gruplara sırasıyla kaba değerlendirme formunun uygunluğuna ilişkin anında dönüt verildi. • Öğretmen adaylarından bu dönütleri dikkate alarak kaba değerlendirme formunun gözden geçirmeleri istendi. • Öğretmen adayları öğrencinin gelişim alanlarını değerlendirmeye yönelik alt beceri alanları belirlemeleri istendi.
11	<ul style="list-style-type: none"> • Hazırlanan dönütler dikkate alınarak kaba değerlendirme formunun düzenlenip düzenlenmediği sorgulandı. • Öğretmen adayları tarafından öğrencinin gelişim alanlarını değerlendirmeye yönelik alt beceri alanları belirlenmeye devam edildi. • Grupların hazırlamış oldukları beceri alanlarının öğrencinin özelliklerine uygunluğuna yönelik dönüt verildi. • Grup üyeleri tarafından Bireyselleştirilmiş Öğretim Planı hazırlamak amacıyla gelişim alanları paylaşmaları istendi.

Tablo 1 (Devam)

Hafta	Ders Etkinlikleri
12	<ul style="list-style-type: none"> Grup üyeleri tarafından bireyselleştirilmiş Öğretim Planı hazırlamak amacıyla gelişim alanlarının paylaşılıp paylaşılmadığı sorgulandı. Dersten sorumlu öğretmen üyesi tarafından öğretmen adaylarına BEP örneği gösterildi ve uzun ve kısa dönemli amaçların yazımına ilişkin örnekler verildi. Ders sırasında grupların öğrencilerin özelliklerine uygun uzun ve kısa dönemli amaçlar yazmaları ve yazılan amaçları sınıfta diğer gruplarla paylaşmaları istendi. Öğretim üyesi ve araştırma görevlileri tarafından amaç yazımının uygunluğuna ilişkin dönütler verildi. Öğretmen adaylarının dönütleri dikkate alarak amaç yazımlarını yeniden gözden geçirmeleri istendi. Hazır ve gönüllü olan grupların yazmış oldukları amaçlara yönelik PowerPoint sunusu hazırlamaları istendi.
13	<ul style="list-style-type: none"> Gönüllü olan gruplar tarafından hazırlanmış olan BEP'e ilişkin PowerPoint sunuları sırayla sunuldu. Sunumların ardından gruplar arası sunuya ilişkin tartışmalar yapıldı. Tartışmadan sonra öğretim üyesi ve araştırma görevlileri tarafından son değerlendirme yapıldı.
14	<ul style="list-style-type: none"> Gruplar tarafından BEP dersi kapsamında hazırlanmış olan aile görüşme formu, öğretmen görüşme formu, kaba değerlendirme formu, BEP, ders planı ve günlükler teslim edildi.

Planlama Toplantıları

Bu ders kapsamında araştırma görevlileri de ders saati dışında öğretim üyesiyle birlikte planlama toplantıları belirlemişlerdir. Bu planlama toplantıları on beş günde bir ya da gerekli görüldüğü durumlarda haftada bir kez gerçekleştirilmiştir. Dönem boyunca toplam 10 toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantılar 20-60 dk. sürmüştür. Toplantılarda araştırma görevlileri ve öğretim üyesi haftalık dersin işleyişine yönelik neler yapılacağını tartışmışlar, saha notlarını gözden geçirmişler, araştırma görevlilerinin dersin işleyişine yönelik soruları öğretim üyesi tarafından cevaplanmış ve ne yapılacağına ilişkin ortak kararlar alınmıştır. Bu kararlar araştırma görevlileri aracılığıyla grup liderleri ile paylaşılmıştır. Grup liderlerinin önerileri olduğu durumlarda, bu öneriler tartışılarak uygun şekilde uygulama sürecine dahil edilmiştir. Bu süreçte derste karşılaşılan güçlüklerle nasıl baş edileceğine ilişkin ön hazırlık yapılarak bir sonraki ders planlanmış ve uygulanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Durumu anlamak, genel durumun ayrıntılarını netleştirebilmek ve daha geniş bir bakış açısı elde ederek, durumu derinlemesine kavramak amacıyla katılımcı gözlem, saha notları, öğretmen adayları ödevleri, öğretmen adayları günlükleri (haftalık kalıcı ürün kayıtları) ve öğretim elemanı görüşleri kullanılarak veri toplanmıştır.

Öğretmen adayları günlükleri. Öğretmen adayları dersin başladığı ilk günden dersin bittiği son güne kadar dersle ilgili günlükler tutmuşlardır. Her gün BEP dersiyle ilgili derste neler yaptıklarını ya da o gün hiçbir şey yapmadıysa yapmadıklarını günlüklerine yazmışlardır.

Öğretmen adayları grup toplantıları. Her bir grup ders saatleri dışında haftada en az iki kez (dört saat) bir araya gelerek, ilgili haftada derste yaptıklarını değerlendirmişler ve bir sonraki hafta için hazırlıklarını yapmışlardır. Gruplar yaptıkları toplantılara ilişkin kayıtlar tutmuşlar ve görüşmelerin içeriğini rapor etmişlerdir.

Saha notları. Araştırma görevlilerinden biri dersler sırasında yazılı saha notları tutmuştur. Araştırmacı saha notlarını katılımcı gözlem yoluyla tutmuştur. Saha notları tutan gözlemci tüm grupları görebileceği bir yere oturmuş, her bir öğretmen adayları grubunu, grubun birlikte çalışma davranışlarını, haftalık hazırlıklarını, gruplar arası etkileşimini gözlemiştir. Aynı zamanda öğretim üyesi ve yardımcı öğretim elemanının dersi yürütme biçimi, öğretmen adaylarına karşı sergiledikleri davranış ve tutumları, gruplarla etkileşimini gözlemiş ve notlar almıştır. Ayrıca, öğretim üyesi ve diğer araştırma görevlisi öğretmen adayları grupları ile ilgilenirken fotoğraflar çekmiştir. Bu süreçte her grup lideri kendi grubu için bireysel çalışma örneklerini ve hazırlıklarını sunmuş ve ayrıca gruplar

hangi aşamada olduklarını, bu aşamalarda neler yaptıklarını, kaynaklara nasıl ulaştıklarını birbirleri ile de paylaşmışlardır.

Öğretmen adayları ödevleri. Kalıcı ürün kaydı olarak grupların haftalık hazırlamış oldukları ödevler toplanmış ve her bir gruba ait dosyalar oluşturulmuştur. Bu ödevler grup ve bireysel ödevlerden oluşmaktadır.

Öğretim elemanları görüşleri. Dersin yürütücüsü olan öğretim üyesi ve derse yardımcı araştırma görevlileri dönem boyunca dersin kişisel gelişimlerine ve sürece katkısına yönelik kişisel görüşlerini dile getirmişlerdir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada toplanan veriler; (a) saha notları analizi, (b) öğretmen adayları günlüklerinin analizi, (c) öğretmen adayları grup toplantıları ve (d) öğretmen adayları ödevleri olmak üzere dört kategoride içerik analizi yapılmıştır.

Öğretmen adayları günlükleri. Bu çalışmada 90 öğretmen adayı günlük teslim etmiştir. Günlükler betimsel olarak analiz edilmiştir. BEP dersinin genel amaçları ve günlüklerdeki ön okumalara göre dört ana kategori belirlenmiştir. Bunlar; ekiple çalışma becerileri, bilgiye erişmek amaçlı kaynak kullanımı, konu gereksinimleri ve derse ilişkin görüşlerdir. Belirlenen kategorilere ilişkin iki bağımsız gözlemci ana kategorinin alt kategorilerini oluşturmuştur. Bunlar üçüncü bağımsız gözlemci tarafından okunup, birleştirilerek kodlama anahtarı oluşturulmuştur. Bağımsız iki gözlemci günlükleri okuyup kodlama anahtarına işaretleme yapmışlardır. Bu noktada değerlendiriciler arası güvenilirlik “görüş birliği/[görüş birliği+görüş ayrılığı] x100” formülü kullanılarak hesaplanmıştır.

Bu güvenilirlik hesaplamalarında dikkate değer bir fark görülmemiş ve kolayca uzlaşa sağlanmıştır. Tüm kategorilere ilişkin değerlendiriciler arası güvenilirlik %100’dür.

Veri analizi sürecinde araştırma yazarları bir araya gelmişler, bulguları haftalık toplantılarda tartışmışlar ve karşılıklı teyit etmişlerdir. Her bir veri kaynağı ayrı ayrı analiz edilmiş ve bulgular her bir veri kaynağının analizi sonucu oluşan kategorilerle bulgular bölümünde okuyucuya sunulmuştur.

Öğretmen adayları grup toplantıları. Öğretmen adaylarının dönem içinde gerçekleştirmiş oldukları grup toplantılarının toplam sayısı, toplantı yeri ve saati dikkate alınarak grup toplantı raporları incelenmiştir. Öğretmen adayları grup toplantılarının raporları frekans ve sıklık kullanılarak betimsel olarak analiz edilmiştir. Hesaplanan betimsel veriler tablo şeklinde bulgularda yer almaktadır.

Saha notları. Araştırmacılar öğretmen adaylarının ders sırasında ne tür/hangi konularda yardım istedikleri, hangi konularda kendilerini yeterli hissettikleri ve BEP hazırlama ve dersin işlenişine ilgili görüşlerine ilişkin saha notları, iki bağımsız değerlendirici tarafından analiz edilmiştir. Saha notlarının veri analizi, öğretmen adayları günlüklerinin veri analizi ile benzer şekilde gerçekleştirilmiştir. Saha notlarının değerlendiriciler arası güvenilirliği %98’dir.

Öğretmen adayları ödevleri. Dönem sonunda teslim edilen ödevlerle ilgili var/yok ölçütünü içeren bir değerlendirme formu hazırlanmıştır. Bu değerlendirme formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm BEP hazırlama aşamaları, ikinci bölüm Bireyselleştirilmiş Öğretim Plan’ı hazırlama, üçüncü bölüm ise günlüklerden oluşmaktadır. Birinci ve ikinci bölüm ödevlerin niteliği ve ödevlerde yapılan uygulamaların uygunluğu konu başlıklarında değerlendirilmiştir. Üçüncü bölüm olan günlükler ise yukarıda sözü edildiği şekilde ayrıca analiz edilmiştir. Öğretmen adayları ödevleri araştırmacılar tarafından geliştirilen bir kontrol listesi kullanılarak analiz

edilmiştir. İki bağımsız araştırmacı tarafından her bir öğretmen adayına verilen puanlar arasında farklılık görüldüğünde bu puanların ortalaması alınarak uzlaşa sağlanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde saha notları, öğretmen adayları günlükleri, öğretmen adayları grup toplantıları, öğretmen adayları ödevleri ve öğretim elemanları görüşlerinden elde edilen bulgular yer almaktadır. Bulgular aktarılırken, sorulara ilişkin katılımcıların her temaya ilişkin görüş belirtmemesi nedeniyle frekans toplamı katılımcı sayısından az olmuştur. Bu nedenle bulgular okunurken bu noktanın dikkate alınması önemlidir. Bulgularda yer alan her bir tablonun başlığında kodlama anahtarında kullanılan kategoriler ve alt kategoriler kullanılmıştır. Aşağıda kategorilere ilişkin tablolar ve açıklamaları yer almaktadır.

Öğretmen Adayları Günlüklerinden Elde Edilen Kategoriler

Bu bölümde; öğretmen adaylarının ekiple çalışma becerilerine ilişkin kazanımları, öğretmen adayları BEP dersinde bilgiye erişmek için yararlandıkları kaynaklar, araştırma ihtiyacı duydukları konular, öğretmen adaylarının BEP dersine ilgili diğer görüşlerine ilişkin kategoriler yer almaktadır.

Tablo 2

Öğretmen Adaylarının Ekiple Çalışma Becerilerine İlişkin Kazanımları Nelerdir?

No	Alt Kategoriler	Frekans
1.	İş Bölümü/Görev Dağılımı/Sorumluluk Alma	42
2.	Beyin fırtınası/Fikir Alışverişi	28
	Toplam	70

Öğretmen adayları günlükleri analiz edildiğinde BEP dersine ilişkin yaptıkları çalışmalarında öncelikle grup içinde görev ve sorumlulukları paylaştıkları, bu görev ve sorumlulukları işbirliği içerisinde yerine getirdikleri ve bu süreçte bir ekip ile çalışma becerilerini kazandıkları görülmektedir. Grup içindeki görev ve sorumluluk paylaşımı ile ilgili A. öğretmen adayının ifadesi aşağıda yer almaktadır:

“Bu gün dersimiz vardı. Arzu adında beş yaşında orta düzeyde zihinsel yetersizliği, bedensel yetersizliği, dil ve konuşma güçlüğü olan bir öğrenci çıktı çekiliş sonunda. Hayali de olsa beş yaşlarında olduğu için gözümüze çok sevimli geldi, çok sevdim Arzu’yu. Ben Arzu oldum, diğer grup arkadaşlarımdan biri benim annem, diğeri öğretmeni ve bir diğeri de görüşmeyi yapacak kişi olarak rollerimizi paylaştık. Çok eğlenceli bir dramatizasyon çalışması yaptık.”

“Bu arada aile görüşme formunda olan eksikliklerimizi tamamlamaya çalıştık. Daha farklı neler olabileceği konusunda irtibat halindeydik. Eksiklerimizi giderdik ve toplantı gününde hazırlamış olduğumuz aile görüşme formunu canlandırma yaparak uyguladık. Bu sefer de uygulamış olduğumuz formun incelenmesi kararını aldık. Bu toplantıda grup olarak eksikliklerimiz olduğunu ve bunun içinde eksiklerimizi tamamlamak için çalışmamız gerektiğini düşündük.”

Tablo 3

Öğretmen Adayları BEP Dersinde Bilgiye Erişmek İçin Ne Tür Kaynaklardan Yararlandılar?

No	Alt Kategoriler	Frekans
1.	Kütüphane Kullanımı	22
2.	İnternet Kullanımı	47
3.	Kitap/Makale İnceleme	16
4.	Görsel Materyal Kullanımı	2
5.	Uzmanla Danışma	1
	Toplam	88

Öğretmen adayları, bu çalışmayı yaparken kaynaklara ulaşmak, araştırma yapmak, kendileri için işlevsel olan kaynakları kullanmak amacıyla kütüphaneden, internetten, basılı kitaplardan ve makalelerden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra her grup işbirliği yaparak işlevsel olan kaynakları seçtiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarından ikisi ise tercihleri doğrultusunda özel gereksinimi olan bireyleri konu alan “Her Çocuk Özeldir” filmini izlediklerini belirtmişlerdir. Bir öğretmen adayı ise internetten edindiği bilgileri yeterli bulmadığını ve özel gereksinimli öğrencilerin değerlendirilmesi ve değerlendirmede kullanılan ölçü araçları hakkında Eskişehir Rehberlik ve Araştırma Merkezi’ne (RAM) giderek uzman görüşü aldığını ifade etmiştir. Bu öğretmen adayının ifadesi şu şekildedir:

“Bugün, özel bir hastanenin psikoloji servisini ziyaret ettim. Çünkü hocam tanılama ölçeklerini araştırmamızı istemişti. İnternet araştırması yapmama rağmen bunu yeterli bulmadım. Bu sayede uzman birinden daha iyi bilgi alabilme fırsatı buldum. Serviste görev yapan psikolog benimle görüşmeyi kabul etti...”

“Ülkemizde yetersizliği olduğundan şüphe edilen bireyleri tanılama, yerleştirme ve izleme işini yürüten RAM’ların nasıl koordine olduklarını ve çalışma şekillerini internet üzerinden araştırdım. Eskişehir’de iki adet RAM olduğunu (Odunpazarı RAM, Tepebaşı RAM) öğrendim. Bu gün internetten yarın gitmeyi planladığım Odunpazarı RAM’a nasıl gidileceğini öğrendim. Tanılama ölçekleri ödevine yönelik ikinci bir çalışma olarak tanılamamanın yapıldığı bu merkezlere yapacağım ziyaretin benim için yararlı olabileceğini düşündüm...”

Tablo 4

Öğretmen Adayları Hangi Konuları Araştırma İhtiyacı Duydular?

No	Alt Kategoriler	Frekans
1.	Eksiklerini Fark Etme	32
2.	Konu Tekrarı Yapma	40
3.	Kendini Ölçme ve Değerlendirme	5
	Toplam	77

Öğretmen adayları, gelişimsel yetersizliği olan çocukların genel özellikleri, gelişim dönemleri, özel eğitimde kullanılan öğretim yöntemleri, veri toplama kayıt teknikleri, öğretim yöntemleri kaynaştırma, görüşme teknikleri konularında eksiklikleri olduğunu fark etmişler ve bu eksikliklerini gidermek amacıyla BEP, Kavram ve Beceri, Sosyal Beceri Öğretimi, İşlevsel Analiz, Kaynaştırma ve Destek eğitimi, Erken Çocukluk Eğitimi, Doğal Öğretim Yöntemleri, Yanlızsız Öğretim Yöntemleri, Tek-Denekli Araştırma Modelleri, Gelişim Psikolojisi kitaplarında yer alan konuları tekrar etmişlerdir. İnternet aracılığıyla Otizm Spektrum Bozukluğu Müfredatı, otizm spektrum bozukluğunun genel özellikleri, MEB müfredat programları, Zihin Engelliler Destek Eğitim Programı, Kaba değerlendirme, aile öğretmen görüşme ve pekiştirme belirleme formlarını, Tüm Hizmet Planı, BEP ilgili yasa ve yönetmelikleri, zeka testlerini gözden geçirdiklerini belirtmişlerdir. Aynı zamanda bir önceki dönemde aldıkları Uygulamalı Davranış Analizi dersi notlarının özellikle kayıt teknikleri konusunu tekrar okuduklarını ve gelişimsel yetersizliği olan çocukların özellikleri ile kullanılan öğretim yöntemlerine ilişkin video görüntüleri izlediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarından bazıları eksik oldukları konuları tekrar ettikten sonra internet üzerinden çoktan seçmeli sorular ile kendilerini değerlendirdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 5

Öğretmen Adaylarının BEP Dersiyle İlgili Diğer Görüşleri Nelerdir?

No	Alt Kategoriler	Frekans
1.	Günlük Yazma Becerisi Geliştirme	3
2.	Öz-Güven Gelişimi	2
3.	Başkalarıyla Dersi Paylaşma	2
4.	Teorik Bilgilerin Uygulamaya Aktarma	8
	Toplam	15

Öğretmen adayları, aldıkları derse ilişkin eksikliklerini fark ettiklerini, eksikliklerini tamamlamak üzere konu tekrarları yaptıklarını, dönem boyunca tuttıkları günlüklerin yazma ve kendini ifade etme becerilerine katkıda bulunduğunu, BEP hazırlama konusunda kendilerine güven geliştirdiklerini, başkalarıyla derse ilişkin düşüncelerini paylaştıklarını, son sınıf öğretmenlik uygulamasında hipotetik olarak yapılan programların gerçek uygulama ortamlarına aktarılacağına inandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının derse ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“BEP geliştirilmesi kitabında geçen konular iyice kavranması için sürekli okundu. Bazı bilmediklerim konular hakkında etkili ve anlaşılır olmaya başladım. Bu dersin güzel ve zaman geçtikçe daha güzel olacağını anladım. Bu derste çok güzel bir etkileşim ve toparlanma oldu. Öğretmenlerime teşekkür ediyorum.”

“Ödev bitmişti artık. Bitirmenin verdiği bir mutluluk vardı. Umarım her şey istediğimiz gibi olmuştur. Eksik bir şey kalmamıştır. Yarın ödevi teslim ediyoruz. Bu da bu günlüğe son yazışım. Ayrıca günlük yazmak çok eğlenceli ve faydalı bir şeymiş. Ödev sayesinde bunu da anladım. Ödevin bana kattığı birçok şeyin yanında bu da bir katkı oldu. Her şey için teşekkürler. Hoşça kal sevgili günlük.”

“Annemle okuldan, derslerden konuşurken Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı ve Öğretimin bireyselleştirilmesi dersimizden ve ödevden bahsettim. Her gün için ödevle ilgili günlüğe düşündüklerimi yazdığımı belirttim. Annem çok ilginç ve eğlenceli buldu.”

“En azından bir şeyler hakkında yeni öğrenmeye çalıştığım bilgilerin oturmaya başladığını gördüm. Kendime güvenimi getirdi ama şunu da biliyordum ki daha öğrenmem gereken çok şey var.”

Grup Toplantı Raporları

Bu bölümde öğretmen adaylarının BEP dersine ilişkin yapmış oldukları haftalık grup toplantılarının sıklığı, toplantının yeri ve saatine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 6

Öğretmen Adayları BEP Dersi Kapsamında Ders Saati Dışında BEP Dersiyle İlgili Neler Yapmışlardır?

Grup No	Sıklık	Toplantı Yeri	Toplantı Saati
1.	10	Kantin	1-3 saat
2.	12	Kantin-Kütüphane	1-3 saat
3.	13	Kütüphane-Kantin	1-2 saat
4.	19	Kütüphane	2 saat
5.	6	İnternet ortamı	1-2 saat
6.	12	Ev-Kütüphane	1-2 saat
7.	12	Kafe-Kantin	1-2 saat
8.	20	Kafe	2-4 saat
9.	6	Derslik	2 saat
10.	6	Kantin	1-2 saat
11.	8	Kütüphane	1-3 saat
12.	9	Kantin	2-3 saat

*İnternet Ortamı: 1 grup 2 kişiliktir. Bu kişilerden biri şehir dışında (Sakarya) diğeri çalıştığı için grup toplantılarını sosyal paylaşım ortamlarında yürütmüşlerdir. **A-B grubu olmak üzere toplam 100 öğretmen adayı derse katılmıştır.

Öğretmen adayları toplantı raporları incelendiğinde öğretmen adaylarının bu ders kapsamında haftalık yerine getirilmesi gereken sorumluluklarla ilgili grup arkadaşlarıyla farklı zamanlarda, kütüphane, fakülte koridoru, boş derslikler, kafe ve ev gibi farklı ortamlarda bir araya gelerek haftalık grup toplantıları yapmışlardır. Bu toplantıların en az bir en çok üç saat sürdüklerini belirtmişlerdir. Dönem boyunca öğretmen adayı gruplarının en az altı en çok 20 kez toplantı yaptıkları raporlarında yer almaktadır. Öğretmen adayı gruplarından yalnızca birinin

şehir dışından gelmesi diğerinin ders dışında bir işte kısmi zamanlı çalışması nedeniyle, bu toplantıları çevrim içi ortamlarda gerçekleştirmişlerdir.

Toplantılarda görüşme soruları hazırlama, amaçlar yazma, günlük plan hazırlama ve dramatizasyon yapma gibi sorumluluklarını tartışmışlardır. Bununla birlikte bir sonraki haftada öğretim üyesine ve araştırma görevlilerine sormak üzere takıldıkları yerleri not almışlardır. Ayrıca bu inceleme sırasında dikkat çeken bir bulgu da öğretmen adaylarının grup çalışmaları sonrasında birlikte sosyal etkinliklere katılmaları ve arkadaşlık ilişkilerini pekiştirmeleridir. Örneğin “...Bugün x kafede BEP dersi için rollerimizi üstlendik. Dramatizasyon yaptık. Ben çok güzel bir anne oldum. Çok eğlenceliydi hatta hızımızı alamadık ardından tabu oynadık. Güzel bir gündü...”.

Saha Notlarından Elde Edilen Kategoriler

Bu bölümde; öğretmen adayları ders sırasında yardıma gereksinim duydukları konular, kendilerini yeterli hissettikleri konular ve öğretmen adaylarının BEP hazırlama ve dersinin işlenişine ilgili görüşleri yer almaktadır.

Öğretmen adayları ders sırasında ne tür/hangi konularda yardım istemişlerdir? Ders sırasında araştırma görevlisinin tutmuş olduğu saha notları analiz edildiğinde öğretmen adayları daha çok verilen hipotetik genel öğrenci performanslarını dikkate alarak değerlendirme formu hazırlama sürecinde, aile ve öğretmen ile görüşme soruları hazırlama, değerlendirmeye dayalı ayrıntılı performans yazma, performansa uygun uzun ve kısa dönemli amaç yazmada yardıma gereksinim duymuşlardır. Örneğin; *Bazı soyut sözcükleri anlar, giysilerinin düğmelerini çözer, spor yeteneği vardır...* vb. amaç ifadelerinin gözlenebilir, ölçülebilir, açık ve anlaşılır bir şekilde yazılmadığı görülmüştür. Bunlara ek olarak öğretmen adaylarının uzun ve kısa dönemli amaçları karıştırdıkları, kısa dönemli amaç yazımında yer alan bileşenlere dikkat etmedikleri gözlenmiştir. Bu bileşenler arasında da daha çok koşul ve ölçüt yazma da sorun yaşadıkları görülmüştür. Ayrıca öğretmen adaylarının yazmış oldukları amaçlar arasından öğretimi bireyselleştirmek için BEP örneği hazırlamak üzere uygun amaç belirleme ve bu amaca uygun uyarlamalar yapma ve etkinlikler planlamada zorlandıkları gözlenmiştir. Örneğin, öğretmen adaylarından biri “*Hocam aslında biz geçen dönemki aldığımız BEP dersinde işlediğimiz konuları tam olarak öğrenemediğimizi fark ettik.*” şeklinde belirtirken diğer öğretmen adayları gruplarından bir grup lideri bu konuşmayı şu ifade ile tamamlamıştır: “*Hocam biz önceki dönem aldığımız derste bunları teorik olarak öğrenmiştik. Ancak öğrendiklerimizi uygulamaya fırsatımız olmadığı için bazı şeyler eksik kalmış. Ama bu şekilde siz bizi hafta yönlendirdiğiniz için taşlar yerine şimdi oturdu hocam.*” Dersin öğretim elemanı ise öğretmen adaylarının bu söylemlerinin analizi sırasında “*Bu dersin amacı, teorik olarak öğrendiklerini bu derste pratiğe ya da uygulamaya geçirebilmeleridir.*” yorumunu yapmıştır.

Öğretmen adayları hangi konularda kendilerini yeterli hissetmişlerdir? Öğretmen adayları, ekiple işbirliği içinde uyumlu çalışma, yönlendirilen kaynaklara ulaşma, ekip üyelerinden birinin anne-baba, birinin öğretmen, diğerinin görüşmeci rollerini üstlenerek hazırlamış oldukları görüşme sorularına dayalı bir hipotetik görüşme yapma sırasında oldukça keyif aldıkları ve rollerini uygun bir şekilde dramatize ettiklerini belirtmişlerdir.

Öğretmen adaylarının BEP hazırlama ve dersinin işlenişine ilgili görüşleri nelerdir? BEP dersinin işlenişine yönelik görüşler incelendiğinde olumlu ve olumsuz görüşler bulunmaktadır. Öğretmen adayları dersin işleniş sırasında gruplara ayrılarak tercih ettikleri arkadaşlarıyla grup oluşturmaları, her derste öğretim üyesi ve araştırma görevlilerinin grupları sırasıyla gezerek önceki haftanın değerlendirilmesi ile ilgili bilgiler almaları, gruplara danışmanlık yapmaları, gruplardan gelen soruları anında yanıtlamaları, yaptıkları ödevlere ilişkin anında dönüt almaları, öğretim üyesi ve araştırma görevlilerinin gruplardan gelen ilginç soruları sınıfın geneline aktarması, öğretim üyesinin grupların zorlanmış oldukları konularla ilgili açıklamalar yapması, örnekler vermesi şeklinde BEP dersinin işlenişine yönelik olumlu görüşler olarak ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra bazı öğretmen adayları grupta herkesin eşit düzeyde çalışmadığını, grup üyelerinden bazılarının sorumluluklarını tam olarak

yerine getirmediklerini, görüşme saatlerini ayarlama zorlandıklarını belirtirken, bazıları ise dersin geleneksel öğretim yöntemlerine uygun işlenmesini tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Öğretmen Adayları Ödevlerinden Elde Edilen Kategoriler

Bu bölümde; öğretmen adaylarının dönem sonunda hazırlamış oldukları ödevin niteliği, seçmiş oldukları öğrencinin performansını dikkate alınarak hazırlanan BEP ve öğretimin bireyselleştirilmesi için yapılan uyarlamaların uygunluğu kategorileri yer almaktadır.

Öğretmen adaylarının dönem sonunda hazırlamış oldukları ödevin niteliği nasıldır? Öğretmen adaylarının dönem sonunda hazırlamış oldukları ödevlerin niteliği incelendiğinde derslere hazırlıklı gelen grupların, derse hazırlıklı gelmeyen gruplara göre ödev klasörlerinin oldukça düzenli ve tam olarak hazırlandığı dikkat çekmektedir. Ayrıca öğrenciye uygun kaba değerlendirme formu hazırladıkları, ayrıntılı performans düzey bilgilerini yazdıkları, performans düzeylerine uygun amaç belirledikleri, seçmiş oldukları amaca yönelik uygun bir yöntem belirledikleri ve araç-gereç hazırladıkları görülmüştür.

Seçmiş oldukları öğrencinin performansını dikkate alınarak hazırlanan BEP ve öğretimin bireyselleştirilmesi için yapılan uygulamalar uygun mudur? Derse hazırlıklı gelmeyen grupların ise ödev klasörlerinin düzensiz ve eksik olarak hazırladıkları dikkat çekmektedir. Özellikle derse hazır gelmeyen gruplarda grup ödevi olarak hazırlanan BEP ödevlerinin değerlendirme ölçütlerine göre daha nitelikli hazırlandığı görülürken bireysel olarak hazırlanan uyarlama ödevlerinin öğrencinin performansına uygun belirlenen amacı karşılayacak şekilde hazırlanmadığı görülmüştür.

Öğretim Elemanları Görüşleri

Bu dersin yürütücüsü *“Bir öğretmenin en güzel ödülü öğretmen adaylarının öğrendiğini görmektir. Bu çalışma kapsamında hem öğretime yardımcı olan araştırma görevlilerinin hem de öğretmen adayları demokratik işleyen bir süreçte pek çok akademik becerileri öğrenmenin yanı sıra sosyal davranışlarını da geliştirmişler ve dersi oldukça hoşnut tamamlamışlardır. Bunu görmek harika bir şey.”* şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Dersin yürütülmesine yardımcı olan araştırma görevlilerinden biri *“Bu çalışma kapsamında bir dersin önceden planlanması, derse hazırlık yapılması, bir dersin nasıl yürütüldüğünün gözlenmesi, deneyimlenmesi ve sürecin işbirliği ile gerçekleştirilmesi fırsatı sağlanmasından dolayı dersi yürütmekten çok memnunum.”* şeklinde görüşünü belirtirken bir diğer araştırma görevlisi ise *“Öğretmen adaylarıyla olumlu etkileşim kurma, , öğretmen adaylarını derse güdüleme, sorunlarla baş etme ve çözüm öneri geliştirme, ekiple çalışma ruhu kazanma ve işbirliği kurma gibi konularda bana katkılar sağlamıştır.”* şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Tartışma

Çalışmada Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı 3. sınıf öğretmen adaylarının Bireyselleştirilmiş Eğitim Planları ve Öğretimin Bireyselleştirilmesi dersinde BEP geliştirmeleri ve bir ekiple birlikte çalışma becerilerini kazanmaları amaçlanmıştır. Bu çalışma sonucunda öğretmen adaylarının grup olarak BEP hazırlama aşamalarını izleyerek özel gereksinimi olan bir öğrencinin gereksinimlerine uygun BEP hazırlayabildikleri ve bireysel olarak da öğretim uyarlamaları yapabildikleri; aynı zamanda grup çalışmalarında işbirliğine dayalı birlikte çalışma becerilerini kazandıkları izlenimi edinilmiştir.

İşbirliği ile öğrenme; gruplardaki öğretmen adaylarına işbirliği ile öğrenme fırsatları sağlamış ve gruplarda performans düzeyi yüksek olan öğretmen adayı performansı daha düşük olana model olmuştur. BEP geliştirme sürecinde öğretmen adaylarının ileri düzey öğrenme becerilerini geliştirdiklerine ilişkin ifadeler, günlükleri ve saha notlarında sıkça yer almıştır. Öğretim elemanlarının işbirliği ile öğretim yapmaları ve grup liderlerinin önerilerini dikkate almaları öğretmen adaylarına işbirliği ile çalışma için model olmuş ve onların motivasyonlarının yanı sıra ödevlerinin niteliğini de artırmıştır. İşbirliğine dayalı öğrenme ve öğretme tekniklerinin öğrencilerin öğrenme düzeyini artırmada etkili olduğunu ortaya koyan araştırma bulguları, bu

çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir (Basili ve Sanford, 1991; Cooper, 1997; Dougherty, 1997; Kogut, 1997; Sharan, 1980; Tingle ve Good, 1990; Wright, 1996).

Özel gereksinimi olan bireylerin eğitim olanaklarından en üst düzeyde yararlanmasını sağlayan BEP, özel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve bir ekip çalışmasıdır (Batu, 2007; Vuran, 2007). Türkiye’deki eğitim sistemi düşünüldüğünde Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2006) BEP’in bir ekip çalışması ile yapılmasını zorunlu kılar ve ekipte kimlerin yer alacağını belirtir. Ne var ki, uygulamada ekip çalışmaları çok sınırlıdır. Bu sınırlılıklar; ekip çalışmalarının kimi zaman yeterli uzman olmamasından, kimi zamanda da ekip üyelerinin rol karmaşası ve ekiple çalışma becerilerine sahip olmamasından kaynaklanmaktadır. Ekip çalışması söz konusu olduğunda göz önünde bulundurulması gereken en önemli nokta, tüm ekip çalışanlarının rollerinin belirlenmesi ve kişilerin ekiple çalışma becerilerine sahip olmasıdır (Friend ve Bursuck, 2006). Bu çalışmada BEP dersinin işbirliğine dayalı bir şekilde yürütülmesi; öğretmen adaylarının ekip üyelerinin rollerinin belirlenmesi, tüm ekip üyelerinin kendi rollerini ve diğer ekip üyelerinin rollerini bilmeleri, karşılaştıkları sorunların üstesinden gelmeleri, beyin fırtınası yapmaları, anlaşılır bir dil kullanmaları ve etkili iletişim kurmaları, ders dışında bu işe zaman ayırmaları ve derse karşı olumlu tutum sergilemelerine katkıda bulunmuştur.

Öğretmen adaylarının işbirliği ile BEP hazırlamayı öğrenmesinin hedeflediği bu dersin sonunda, öğretmen adaylarının nitelikli BEP’ler hazırlamaları ve uygun öğretim uyarlamaları (somut öğrenme çıktıları) yapmaları, öğretmen adaylarının hedeflenen kazanımları gerçekleştirdiklerini gösterir niteliktedir. Öğretmen adaylarının gruba olumlu bağlılıkları ve her birinin grup içinde bireysel sorumluluklarını yerine getirmesi gibi hedeflerin de gerçekleştiği gözlenmiştir.

Dersin geleneksel öğretim yöntemlerinden farklı olarak işbirliğine dayalı öğretim şeklinde planlanması ve yürütülmesinin öğretmen adaylarına yukarıda sıralanan hedefleri kazandırmanın yanı sıra iyi bir işbirliği modeli olduğu yazarlar tarafından gözlenmiştir. Dersi yürüten öğretim elemanları olarak yazarlar dersin işbirliği ile öğretim ve öğrenmeye dayalı şekilde yürütülmesinin, öğreten ve öğrenen arasında olumlu etkileşim kurma, dersin daha eğlenceli ve verimli geçmesi konusunda iyi bir fırsat olarak değerlendirmişler ve bu süreçten oldukça memnun olmuşlardır. Öğretmen adayları da dersin işleyişine ilişkin memnuniyetlerini belirtmişlerdir. Bu sevindirici bir durumdur. Bu noktada, yükseköğretimde özel eğitim ile ilgili uygulamalı çalışmalar içeren ders içeriklerinin sunulmasında bilgi paylaşımını ve motivasyonu arttıran işbirliğine dayalı öğretim ve işbirliğine dayalı öğrenme süreçlerinin kullanılarak yürütülmesi önerilebilir.

Yükseköğretim programlarında önceki dönemlerde okutulan dersler ile sonraki dönemlerde okutulacak dersler arasında bağlantı kurmak önemlidir. Katılımcılar dönem boyunca dersle ilgili çok çeşitli kaynaklara başvurmuşlardır. Bu kaynaklara sıklıkla internet aracılığıyla ulaşmışlardır. 21. yüzyılın Bilgi ve İletişim çağı olduğu düşünüldüğünde katılımcıların kaynaklara internet kullanarak ulaşmaları istendik bir durumdur. Kaynaklara ulaşmada sıklıkla başvuru olan diğer bir seçenek ise kütüphane kullanımınıdır. Kütüphaneden dersle ilgili olarak önerilenden daha fazla basılı materyallere ulaşmışlardır. Bu bağlamda öğretmen adaylarından oluşan ekip üyeleri bu kaynakları kullanarak fikir alış-verişinde bulunmuşlar ve işlevsel olan kaynakları belirlemişlerdir. Bu konuda ekip üyeleri hangi yolla hangi kaynaklara ulaşacaklarına kendileri karar vermişlerdir. Derste izlenen süreç, katılımcıları araştırma yapmaya teşvik etmiştir. Bu durum katılımcıların özgüvenlerini artırmıştır. Aynı zamanda ekip ve üyeleri arasında olumlu iletişim ve etkileşim kurmalarına da yardımcı olmuştur. Bu bulguları araştırmacı saha notları ve öğrenci günlükleri yoğun biçimde ortaya koymaktadır.

Bu ders kapsamında dikkat çeken noktalardan bir diğeri de katılımcıların derse yönelik sorumluluklarını yerine getirmek üzere dönem boyunca yedi öğretmen aday grubunun toplam 10 kez ve üstü grup toplantıları yapmış olmalarıdır. On dört haftalık ders içeriğinin ilk üç haftası bilgilendirme, değerlendirme ve grup oluşturma olarak planlanmıştır. Bu haftalık program düşünüldüğünde belirtilen toplantı sayısı, katılımcıların dersi ne kadar önemsediklerinin bir göstergesidir. Toplantı sayısının yüksek olmasının, grupların hazırlanmış oldukları ödevlerin niteliğini artırdığı gözlenmiştir. Dönem sonunda niteliği en yüksek ödev öğretim elemanları ve grup liderlerinin önerileri ile belirlenmiştir. Aynı yıl 23. Ulusal Özel Eğitim Kongresi’ne sözlü bildiri olarak önerilmiş ve kabul

almıştır. Ekip üyeleri tarafından sözlü bildiri olarak sunulması, grup ödülü olmuştur. Bu durumun katılımcıları, öğrenmeye motive ettiği ve aynı zamanda yükseköğretim sonrası lisansüstü eğitim için akademik kariyer yapmaya teşvik ettiği sunum yapan öğretmen adayları tarafından ifade edilmiştir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Nitel çalışmalarda gözlem yoluyla elde edilen bilgilerin görüşme yoluyla desteklenmesi ya da görüşme ile ortaya çıkan bazı sonuçların gözlem yoluyla desteklenmesi önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Ancak bu çalışma planlanan programın dönem sonuna kadar sürmesi ve katılımcıların tatile çıkması nedeniyle gözlemlerle (saha notları, günlükler, katılımcı gözlem) sınırlıdır. BEP hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesiyle hem teorik hem de pratik bilgi gerektirir. Bu nedenle öğretmen adaylarının BEP dersi kapsamında öncelikle teorik bilgiyi edinmeleri ve ardından teorik bilgileri uygulamaya aktarmaları önemlidir. Bu ders kapsamında BEP'ler hipotetik olarak hazırlanmıştır.

Sonuç

Öğretmen adayları işbirliğiyle öğretme ve öğrenme yaklaşımları kullanılarak yürütülen bu çalışmada, özel gereksinimli çocukların ihtiyaçlarına uygun bir BEP hazırlama ve ekiple çalışma becerilerini kazanmışlardır. Bunun yanı sıra dersi yürüten öğretim elemanları ve öğretmen adayları dersin bu şekilde yürütülmesinden oldukça hoşnut kalmışlardır. Öğretim elemanları/yazarlar daha çok geleneksel öğretim yaklaşımlarının (düz anlatım) kullanıldığı yükseköğretimde, işbirliği ile öğretim ve öğrenme süreçlerinin kullandıkları bu derste öğretmen adaylarının motivasyonlarının dönem boyunca aralıksız sürmesine yol açtığını düşünmektedirler.

Kaynaklar

- Blackwell, W. H., & Rossetti, Z. (2014). The development of individualized education programs. Where have been and where should we go now? *Sage Sociology & Gender Studies Journal*, DOI:10.1177/2158244014530411.
- Cook, L., & Friend, M. (1995). Co-Teaching: Guidelines for creating effective practices. *Focus on Exceptional Children*, 28(3), 1-16.
- Çuhadar, Y. (2006). *İlköğretim okulu 1-5. sınıflarda kaynaştırma eğitimine tabi olan öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili olarak sınıf öğretmenlerin ve yöneticilerin görüşlerinin belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Dieker, L. A. (2001). What are the characteristics of “effective” middle and high school Co-tought teams for students with disabilities? *Preventing School Failure*, 46(1), 14-25.
- Fennick, E. (2001). Co-teaching: An inclusive curriculum for transitions. *Teaching Exceptional Children*, 33(6), 60-66.
- Fenstrom, P., & Goodnite, B. (2000). Accommodate student diversity in the general education social studies classroom. *Intervention in School Clinic*, 35(4), 244-245.
- Fidel, R. (1984). The case study method: a case study. *Library and Information Science Research*, 6(3), 273-288.
- Friend, M., & Bursuck, W. D. (2006). *Including students with special needs* (6th ed.). Baston, MA: A Pearson Education Company.
- Friend, M., & Cook, L. (2003). *Interaction: Collaboration skills for school professionals* (4th ed.). NewYork, NY: Allyn and Bacon.
- García-Valcárcel-Muñoz-Repiso, A., Basilotta-Gómez-Pablos, V., & López-García, C. (2014). ICT in collaborative learning in the classroom of elementary and secondary education. *Comunicar*, 21(42), 65-74.
- Gartin, B., & Murdick, N. (2005). IDEA 2004: The IEP. *Remedial and Special Education*, 26(6), 327-331.
- Gürgür, H. (2005). *Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı ilköğretim sınıfında işbirliği ile öğretim yaklaşımının incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gürgür, H. (2012). Sosyal yeterliğin geliştirilmesinde kullanılan alternatif yöntemler. S. Vuran (Ed.), *Sosyal yeterliklerin geliştirilmesi* içinde (ss. 205-221). Ankara: VizeYayıncılık.
- Hesse-Biber, S. N., & Leavy, P. H. N. S. (2011). *The practice of qualitative research* (2nd ed.). USA: Sage Publications, Inc.
- Johnson, A. P. (2002). *A short guide to action research* (4th ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Mastropieri, M. A., & Scruggs, T. E. (2001). Promoting inclusion in secondary classrooms. *Learning Disability Quarterly*, 24(4), 265-274.
- McNiff, J., Lomax, P., & Whitehead, J. (1996; 2003; 2009). *You and your action research project*. London and New York: Hyde Publications.
- Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği* (2000). Milli Eğitim Bakanlığı. T.C. Resmi Gazete, 23937, 18 Ocak 2000.

- Neale, P., Thapa, S., & Boyce, C. (2006). *Preparing a case study: A guide for designing and conducting a case study for evaluation input*. Massachusetts, USA: Pathfinder International.
- Salend, S. J., & Johansson, M. (1997). Cooperative teaching. *Remedial and Special Education, 18*(1), 3-9.
- Stringer, E. (2008). *Action research* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Smith, S., & Simpson, R. (1989). An analysis of Individualized Education Programs (IEPs) for students with behavioral disorders. *Behavioral Disorders, 14*, 107-116.
- Tike-Bafra, L., & Kargin, T. (2009). Investigating the attitudes of elementary school teachers, school psychologists and guidance research center personnel on the process of preparing the individualized educational program and challenges faced during the related process. *Educational Sciences: Theory and Practice, 9*(4), 1959-1972.
- Timuçin, U. (2000). *Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin yapabildiklerine göre hazırlanarak sınıf öğretmenine verilen öğretim planının ders amaçlarını gerçekleştirme düzeyi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tod, J., Castle, F., & Blamires, M. (1996). *Implementing effective practice*. London: David Fulton Publishers.
- Vuran, S. (2007). Bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP). Gürsel, O. (Ed.). *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Geliştirilmesi* içinde (ss. 1-10). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Vuran, S. (2009). Sosyal yeterliklerin geliştirilmesi. S. Eripek, (Ed.) *İlköğretimde kaynaştırma* içinde (ss. 221-242). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Yayınları.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (5. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldızeli, A. D. (2000). *Öğrenme güçlüğü çeken çocuklara bireyselleştirilmiş öğretim yöntemiyle matematik öğretimi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education

Year: 2017, Volume: 18, No: 2, Page No: 165-184

DOI: 10.21565/ozelegitimdergisi.316362

RESEARCH

Received Date: 04.08.16

Accepted Date: 20.03.17

OnlineFirst: 29.05.17

Case Study: Collaborative Individualized Education Program Development Process*

Sezgin Vuran **
Anadolu University

Gülden Bozkuş-Genç ***
Anadolu University

Sunagül Sani-Bozkurt ****
Anadolu University

Abstract

The purpose of this study is to reveal the process and the results of the development of an individualized education program (IEP) and gaining the ability to work cooperatively in a team for the junior students of the special education department. The research was carried out as an action research within the look-think-act circle. Data were collected using participant observations, field notes, home works, and diaries of candidate teachers and instructor opinions. Data collected were subjected to the content analysis procedure. During the implementation process, collaborative teaching and learning approaches were adopted. With collaborative learning, along with IEP preparing skills, teamwork capabilities of participants, which are one of the requirements for IEP, were also improved. Moreover, implementation of the course using collaborative teaching represented a good model of collaborative working for participant students. Findings of this study will help teacher educators better prepare their future teachers to cope with the challenges and demands they will face.

Keywords: Development of IEP, collaborative learning approach, teamwork, future teachers, teacher educators.

Recommended Citation

Vuran, S., Bozkuş-Genç, G., & Sani-Bozkurt, S. (2017). Case study: collaborative individualized education program development process. *Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education*, 18(2), 165-184.

*This study was presented at the 22nd National Special Education Congress which was organized by Karadeniz Technical University in 2012.

***Corresponding Author:* Prof., E-mail: svuran@anadolu.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0001-7658-1102>

***Res. Asst., E-mail: guldenbozkus@anadolu.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0002-9444-7393>

****Res. Asst. PhD, E-mail: ssbozkurt@anadolu.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0001-6648-9636>

Pre-service training of teachers is provided at university level within the education faculties. This education at higher education level should upskill future teachers with above-mentioned qualifications. There are appropriate teaching methods and techniques for students' needs and expectations in order to ensure effectiveness and retention of the teaching-learning process and improve motivation and student success. One of the contemporary teaching techniques enabling students to actively participate in the learning process and help student achievement improve is collaborative teaching. Roles and responsibilities of teachers in collaborative teaching include; prior to teaching, decide on the content, objectives, accessible sources, materials, student needs and physical order of the classroom, following the teaching, decide on the ways to evaluate student achievements and adapt the content. Future teachers having awareness on development and implementation of individualized education programs (IEPs) utilizing collaborative teaching prior to the service, learning the process of development and implementation of IEPs, gaining required teamwork skills during this process, determine the problems they may encounter during the process and dealing with them, gaining experience in development of IEPs prior to service, and required skills may be redounded to them in order to have positive attitude towards the process. Candidates of special education teachers in Turkey take "Individual Education Programs" and "Individualized Education Plans and Individual Instruction" courses prior to the service. By taking these courses, teacher candidates are expected to gather teams for developing IEPs, coordinate the groups to enable cooperation between them and lead the development and implementation of the IEPs. In parallel with this requirement and importance, the aim of this research is for junior students enrolled in the Program in Education of the Mentally Disabled to develop an IEP in the Individualized Education Plans and Individual Instruction course and gain skills of working in teams, in other words, describing the process and results of the process followed in implementation of collaborative teaching and learning.

Method

The research was carried out as a case study. Teacher educators of the course made necessary planning prior to the implementation of the course. In this planning, taking course grades of the prerequisite course, performance-level information of the children with special needs, the methodology of the course considering it as an action research, group sizes, and planning of the first five weeks of the implementation phase of the course were included. For the remaining weeks, on the other hand, feedback and consultancy hours were planned in order to provide future teachers feedback for the IEPs developed by them. Future teachers were provided help either personally or by the group during scheduled hours. Data were collected using participant observations, field notes, home works, and diaries of candidate teachers and instructor opinions. Data collected were subjected to the content analysis procedure.

Results

During the implementation process, collaborative teaching and learning approaches were adopted. With collaborative learning, along with IEP preparing skills, teamwork capabilities of participants, which are one of the requirements for IEP, were also improved. Moreover, implementation of the course using collaborative teaching represented a good model of collaborative working for participant students. It was observed by the researchers that the planning and implementation of this course with collaborative learning approach different from traditional teaching techniques represented a good collaboration model for the future teachers besides being effective for achieving the above-mentioned objectives.

Discussion and Conclusion

Researchers as the executors of this course commented that they were very pleased with the process and the implementation of this course with collaborative learning represented a good chance for building an effective communication between teachers and learners and the course being more enjoyable and effective for future teachers. Collaborative learning and teaching approaches were utilized in this course, and teacher candidates gained skills on developing IEPs appropriate for children with special needs and working in a team. Besides, both teacher educators and future teachers were pleased from the implementation of this course in this way.

Instructors/researchers think that while traditional methods (presentation) are still dominant in the higher education in most of the courses, the collaborative learning, and teaching method utilized in this course caused future teachers to keep their motivations continuously high during the whole semester. Findings of this study will help teacher educators better prepare their future teachers to cope with the challenges and demands they will face.